UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kahdeksas jaosto)

10 päivänä helmikuuta 2011 *

Asiassa C-30/10,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Linköpings tingsrätt (Ruotsi) on esittänyt 28.10.2009 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 19.1.2010, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Lotta Andersson

vastaan

Staten genom Kronofogdemyndigheten i Jönköping, Tillsynsmyndigheten,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kahdeksas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja K. Schiemann (esittelevä tuomari) sekä tuomarit A. Prechal ja E. Jarašiūnas,

* Oikeudenkäyntikieli: ruotsi.

julkisasiamies: Y. Bot,
kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Ruotsin valtio Kronofogdemyndigheten i Jönköping, Tillsynsmyndigheten, asiamiehenään advokat S. Granath,

– Ruotsin hallitus, asiamiehinään A. Falk ja A. Engman,

– Espanjan hallitus, asiamiehenään M. Muñoz Pérez,

– Euroopan komissio, asiamiehenään J. Enegren,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee työntekijöiden suojaa työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 20.10.1980 annetun neuvoston direktiivin 80/987/ETY (EYVL L 283, s. 23), sellaisena kuin se on muutettuna 23.9.2002 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2002/74/EY (EYVL L 270, s. 10; jäljempänä direktiivi 80/987), 10 artiklan c alakohdan tulkintaa.

2 Pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain Lotta Andersson ja Ruotsin valtio Kronofogdemyndigheten i Jönköping, Tillsynsmyndigheten (tuomioiden täytäntöönpanoa valvova viranomainen) ja joka koskee Anderssonin oikeutta saada suoritus maksamatta jääneestä saatavasta, joka perustuu työsuhteeseen konkurssiin julistetussa yrityksessä, jossa Andersson oli toisena yhtiömiehenä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin säännöstö

Direktiivi 80/987

3 Direktiiviä 80/987 sovelletaan sen 1 artiklan 1 kohdan mukaan työntekijöiden työsopimuksista tai työsuhteista johtuviin saataviin työnantajalta, joka on 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla maksukyvytön.

4 Direktiivin 80/987 10 artiklan c alakohdassa säädetään, että tällä direktiivillä ei rajoiteta jäsenvaltioiden oikeutta evätä 3 artiklassa tarkoitettu maksuvelvollisuus tai poistaa 7 artiklassa tarkoitettu vastuu taikka heikentää niitä tapauksissa, joissa työntekijä yksin tai lähisukulaistensa kanssa on omistanut olennaisen osan työnantajan yrityksestä tai yritystoiminnasta ja vaikuttanut huomattavasti sen toimintaan.

Direktiivi 2008/94/EY

5 Koska direktiiviä 80/987 on muutettu useaan otteeseen ja merkittävästi, tämä direktiivi on selkeyden ja järkeistämisen takia kodifioitu työntekijöiden suojasta työnantajan

maksukyvyttömyystilanteessa 22.10.2008 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2008/94/EY (kodifioitu toisinto) (EUVL L 283, s. 36).

6 Direktiivin 2008/94 johdanto-osan seitsemännessä perustelukappaleessa mainitaan seuraavaa:

”Jäsenvaltiot voivat asettaa palkkaturvajärjestelmän vastuuta koskevia rajoituksia, joiden on oltava direktiivissä asetetun sosiaalisen tavoitteen mukaisia ja joissa voidaan ottaa huomioon palkkasaatavien eri tasot.”

7 Kyseisen direktiivin 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta palkkaturvajärjestelmät turvaavat, jollei 4 artiklasta muuta johdu, työsopimuksista tai työsuhteista, myös työsuhteen päättymisen yhteydessä maksettavasta erorahasta, jos tästä on säädetty kansallisessa lainsäädännössä, johtuvien maksamatta olevien työntekijöiden saatavien suorituksen.

Palkkaturvajärjestelmä turvaa maksamattomat palkkasaatavat tiettyä jäsenvaltioiden määrittämää päivää edeltävältä ja/tai tapauksen mukaan sen jälkeiseltä ajalta.”

8 Mainitun direktiivin 7 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kansallisiin lakisääteisiin sosiaaliturvajärjestelmiin perustuvien vakuutuslaitoksille suoritettavien työnantajien pakollisten maksujen laiminlyönti ennen maksukyvyttömyyden alkamista ei vähennä työntekijöiden oikeutta vakuutuslaitosten myöntämiin etuuksiin siltä osin kuin työntekijöiden maksuosuudet on pidätetty palkasta.”

9 Direktiivin 2008/94 12 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tällä direktiivillä ei rajoiteta jäsenvaltioiden oikeutta:

a) toteuttaa väärinkäytösten estämiseksi tarvittavia toimenpiteitä;

b) evätä 3 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitettua turvaa tai poistaa 7 artiklassa tarkoitettu vastuu taikka vähentää niitä, jos ilmenee, että velvoitteen täyttäminen ei ole perusteltua, koska työntekijällä ja työnantajalla on sellaisia erityisiä siteitä toisiinsa ja sellaisia yhteisiä etuja, jotka johtuvat heidän välisestään salaisesta sopimuksesta;

c) evätä 3 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitettua maksuvelvollisuutta tai poistaa 7 artiklassa tarkoitettu vastuu taikka heikentää niitä tapauksissa, joissa työntekijä yksin tai lähisukulaistensa kanssa on omistanut olennaisen osan työnantajan yrityksestä tai yritystoiminnasta ja vaikuttanut huomattavasti sen toimintaan.”

Kansallinen säännöstö

10 Palkkaturvalain (lönegarantilagen 1992:497; SFS 1992, nro 497) 1 §:n 1 momentin mukaan valtio vastaa työntekijällä konkurssiin Ruotsissa tai muussa Pohjoismaassa asetetulta työnantajalta olevan saatavan maksamisesta.

11 Saman lain 7 §:n 1 momentin mukaan palkkaturvana maksetaan konkurssin yhteydessä sellaiset työsuhteesta johtuvat palkkasaatavat tai muut saatavat ja eläkkeet, joilla on etuoikeuslain (förmånsrättslagen 1970:979; SFS 1970, nro 979) 12 tai 13 §:n mukainen etuoikeus.

12 Palkkaturvalain 7 a §:n mukaan palkkaturvasta ei suoriteta maksuja sellaiselle työntekijälle, jota tarkoitetaan etuoikeuslain 12 §:n 6 momentissa.

13 Etuoikeuslain 12 §:n 1 momentissa säädetään, että työntekijän palkkaa tai muuta työsuhteeseen perustuvaa korvausta koskevalla saatavalla on yleinen etuoikeus.

14 Saman lain 12 §:n 6 momentissa säädetään, että jos konkurssivelallinen on elinkeinonharjoittaja, työntekijällä, joka on itse tai yhdessä lähisukulaistensa kanssa myöhemmin kuin kuusi kuukautta ennen konkurssihakemuksen jättämistä omistanut olennaisen osan yrityksestä ja käyttänyt huomattavaa vaikutusvaltaa sen toiminnassa, ei tämän pykälän mukaan ole etuoikeutta palkkaan tai eläkkeeseen.

Pääasia ja ennakkoratkaisupyyntö

15 Linköpings Ridskola AB (jäljempänä Linköpings Ridskola) asetettiin konkurssiin 23.12.2008. Pääasian kantaja Lotta Andersson, joka oli vuosina 1996–2008 ollut avoliitossa Magnus Anderssonin kanssa, omisti Magnus Anderssonin tavoin 50 prosenttia tämän yhtiön osakkeista.

16 Lotta Andersson sai osakkeensa lahjoituksena vuonna 2006 ja työskenteli Linköpings Ridskolan palveluksessa 1990-luvun puolivälistä lähtien. Hän oli ollut yhtiön hallituksen varajäsen ja hänellä oli ollut yksin nimenkirjoitusoikeus yrityksen puolesta siihen saakka, kunnes ainoa hallituksen jäsen Magnus Andersson päätti 20.11.2008 poistaa häneltä nimenkirjoitusoikeuden.

17 Konkurssipesän pesänhoitaja eväsi 12.1.2009 Anderssonilta oikeuden palkkaturvalakiin perustuvaan palkkaturvaan siksi, että hän oli myöhemmin kuin kuusi kuukautta ennen konkurssihakemuksen jättämistä omistanut olennaisen osan kyseisestä yrityksestä ja käyttänyt huomattavaa vaikutusvaltaa sen toiminnassa, eikä hän siten etuoikeuslain 12 §:n 6 momentin mukaan saanut hyväkseen mainitussa 12 §:ssä tarkoitettua etuoikeutta.

18 Andersson vaati Linköpings tingsrättissä nostamallaan kanteella, että hänelle maksetaan joulukuun 2008 palkka ja osa tammikuun 2009 palkasta sekä irtisanomisajan palkka ja lomakorvaukset, määrältään yhteensä 138 240 Ruotsin kruunua lisättynä laillisilla koroilla. Hän väitti, että hänellä on etuoikeuslain 12 §:n mukainen etuoikeus eikä hänen tilanteensa kuulu mainitun pykälän 6 momentin soveltamisalaan, sillä vaikka pitää paikkansa, että hän oli omistanut olennaisen osan Linköpings

Ridskolasta, hän ei ollut sitä koskevan konkurssihakemuksen jättämisen aikaan käyttänyt huomattavaa vaikutusvaltaa sen toiminnassa eikä voinut johtaa sitä.

19 Tässä tilanteessa Linköpings tingsrätt päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko kansallinen säännös, jonka mukaan työntekijällä ei ole etuoikeutta siksi, että hän on itse tai yhdessä lähisukulaistensa kanssa myöhemmin kuin kuusi kuukautta ennen konkurssihakemuksen jättämistä omistanut olennaisen osan yrityksestä ja vaikuttanut huomattavasti sen toimintaan, sopusoinnussa – – direktiivin 80/987 – – 10 artiklan c alakohdan kanssa?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

20 Aluksi on huomattava, että ennakkoratkaisukysymyksessä viitataan direktiivin 80/987 10 artiklan c alakohdan tulkintaan, vaikka – kuten pääasian vastaaja, Espanjan hallitus sekä Euroopan komissio ovat kirjallisissa huomautuksissaan aivan oikein esittäneet – pääasian arvioimisen kannalta merkityksellinen unionin säännös on, kun otetaan huomioon, että kyseinen yhtiö on julistettu konkurssiin 23.12.2008, direktiivi 2008/94, joka on tullut voimaan 17.11.2008. Tällä direktiivillä 2008/94 on kodifioitu direktiivi 80/987, ja se sisältää olennaisilta osin samat säännökset kuin jälkimmäinen direktiivi. Niinpä direktiivin 2008/94 12 artiklan c alakohdassa toistetaan samoin sanoin direktiivin 80/987 10 artiklan c alakohdan sisältö.

21 Niinpä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymys on muotoiltava uudelleen siten, että sillä halutaan selvittää, onko direktiivin 2008/94 12 artiklan c alakohtaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännökselle, jossa suljetaan työntekijä työntekijöiden maksamattomia saatavia koskevan palkkaturvan ulkopuolelle siksi, että hän on itse tai yhdessä lähisukulaistensa kanssa myöhemmin kuin kuusi kuukautta ennen tätä yritystä koskevan konkurssihakemuksen jättämistä omistanut olennaisen osan kyseisestä yrityksestä ja vaikuttanut huomattavasti sen toimintaan.

22 Tässä yhteydessä on mainittava, että direktiivin 2008/94 3 artiklassa on asetettu työntekijöiden palkkasaatavia koskeva maksuvelvollisuus, kun taas tämän saman direktiivin 12 artiklan c alakohdassa sallitaan se, että jäsenvaltiot voivat evätä tämän velvollisuuden tai heikentää sitä niissä tapauksissa, joissa työntekijä on yksin tai lähisukulaistensa kanssa omistanut olennaisen osan työnantajan yrityksestä tai yritystoiminnasta ja vaikuttanut huomattavasti sen toimintaan.

23 Direktiivin 2008/94 12 artiklan c alakohdassa ei mainita mitään määräaikaa, jonka ajan kyseisen yrityksen olennaisen osan omistamisen ja sen toimintaan vaikuttamisen on oltava jatkunut, jotta mainittu maksuvelvollisuus evätään tai sitä heikennetään. Sen ratkaisemiseksi, onko tämä säännös esteenä pääasiassa kyseessä olevassa kansallisessa lainsäädännössä säädetyn kaltaisen kuuden kuukauden määräajan asettamiselle, on tutkittava mainitun säännöksen systematiikka ja sillä tavoiteltavat päämäärät.

24 Samoin direktiivin 2008/94 johdanto-osan seitsemännestä perustelukappaleesta ja 12 artiklan a ja c alakohdasta ilmenee, ettei lainsäätäjä ole tarkoittanut rajoittaa jäsenvaltioiden mahdollisuuksia asettaa palkkaturvajärjestelmän vastuuta koskevia rajoituksia tietyissä tilanteissa, mukaan lukien mainitussa 12 artiklan c alakohdassa kuvatut tilanteet. Mainittu säännös perustuu muun muassa implisiittiseen oletamukseen, jonka mukaan työntekijä, joka on samanaikaisesti omistanut olennaisen

osan kyseessä olevasta yrityksestä ja vaikuttanut huomattavasti sen toimintaan, voi samoin olla osittain vastuussa tämän yrityksen maksukyvyttömyydestä.

25 Tätä mahdollisuutta on kuitenkin arvioitava suhteessa direktiivin 2008/94 sosiaaliseen päämäärään, johon sisältyy se, että kaikille työntekijöille on työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa varmistettava tietty unionin vähimmäissuoja heidän työsopimuksistaan tai työsuhteistaan johtuvien, määrätyltä ajanjaksolta maksamatta olevien palkkasaataviensa maksun varmistamiseksi (ks. vastaavasti asia C-201/01, Walcher, tuomio 11.9.2003, Kok., s. I-8827, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

26 Unionin tuomioistuin on aikaisemmin todennut, että sellaisen kansallisen säännöksen täytäntöönpanolla, jonka tarkoituksena on estää väärinkäytökset, ei saa haitata unionin oikeussääntöjen täysimääräistä vaikutusta ja yhdenmukaista soveltamista kaikissa jäsenvaltioissa (em. asia Walcher, tuomion 37 kohta).

27 Kansallinen oikeussääntö, jolla pääasiassa kyseessä olevan säännöksen tavoin rajataan maksamattomia saatavia koskevan palkkaturvan ulkopuolelle jäävien työntekijöiden luokka niihin työntekijöihin, jotka ovat omistaneet olennaisen osan kyseessä olevasta yrityksestä ja vaikuttaneet huomattavasti sen toimintaan tätä yritystä koskevan konkurssihakemuksen jättämistä edeltäneen kuuden kuukauden ajan, ei ole ristiriidassa direktiivin 2008/94 12 artiklan c alakohdan tavoitteen eikä sen sosiaalisen päämäärän kanssa. Näissä tilanteissa ei voida sulkea pois sitä, että työntekijä, jolta palkkaturva evätään, voi olla vastuussa kyseisen yrityksen maksukyvyttömyydestä.

28 Edellä esitetyn perusteella esitettyyn kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2008/94 12 artiklan c alakohtaa on tulkittava siten, ettei se ole esteenä kansalliseen lainsäädäntöön kuuluvalle säännökselle, jossa suljetaan työntekijä työntekijöiden maksamattomia saatavia koskevan palkkaturvan ulkopuolelle siksi, että hän on itse

tai yhdessä lähisukulaistensa kanssa myöhemmin kuin kuusi kuukautta ennen tätä yritystä koskevan konkurssihakemuksen jättämistä omistanut olennaisen osan kyseisestä yrityksestä ja vaikuttanut huomattavasti sen toimintaan.

Oikeudenkäyntikulut

29 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kahdeksas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Työntekijöiden suojasta työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa 22.10.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/94/EY (kodifioitu toisinto) 12 artiklan c alakohtaa on tulkittava siten, ettei se ole esteenä kansalliseen lainsäädäntöön kuuluvalle säännökselle, jossa suljetaan työntekijä työntekijöiden maksamattomia saatavia koskevan palkkaturvan ulkopuolelle siksi, että hän on itse tai yhdessä lähisukulaistensa kanssa myöhemmin kuin kuusi kuukautta ennen tätä yritystä koskevan konkurssihakemuksen jättämistä omistanut olennaisen osan kyseisestä yrityksestä ja vaikuttanut huomattavasti sen toimintaan.

Allekirjoitukset